

Спеціалізованій вченій раді Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної
академії Міністерства освіти і науки України

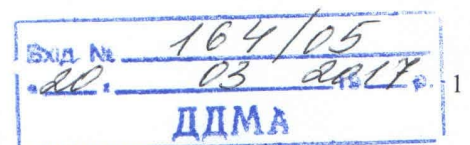
ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Вознюк Ольги Василівни
на тему «Потенціал виконання соціальних видатків місцевих
бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертації

На сучасному етапі економічних перетворень в Україні спостерігається посилення соціалізації фінансів як прояв загальної світової тенденції реалізації нової парадигми цивілізаційного розвитку, спрямованої на задоволення потреб людини, особистості. Це вимагає й переосмислення теоретичних підходів до здійснення фінансового забезпечення галузей соціальної сфери.

Розвиток фінансової системи супроводжується постійним удосконаленням механізмів стимулювання економічної активності, структурними перетвореннями бюджетної, податкової, грошово-кредитної систем, посиленням дієвості регулюючої функції бюджету, покращанням якісного рівня фінансово-бюджетного прогнозування та планування. Водночас, в умовах значних фінансових обмежень держави, виникає потреба в створенні дієвої фінансової системи, зокрема такої її ланки, як місцеві бюджети, спроможної ефективно виконувати завдання соціального характеру.

Місцеві бюджети, як основа фінансової бази органів місцевого самоврядування, є однією із складових бюджетної системи нашої держави. Забезпечення ефективності фінансової політики та економічного зростання регіонів значною мірою залежить від розв'язання проблем формування потенціалу місцевих бюджетів і вдосконалення міжбюджетних відносин, що й означатиме її наближення до головних принципів і засад функціонування систем

міжбюджетних трансфертів в економічно розвинених країнах, враховуючи при цьому національні, регіональні особливості та умови формування місцевих бюджетів. Отже, пошук способів вирішення проблеми вимагає дослідження потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів, напрямів і методів його посилення.

Вищевикладене свідчить про актуальність теми дисертаційного дослідження Вознюк Ольги Василівни.

Актуальність дисертаційної роботи підтверджується тим, що вона виконана в межах науково-дослідних робіт Університету митної справи та фінансів МОН України за темами: «Місцеві фінанси в умовах економічних перетворень в Україні» (номер державної реєстрації 0111U004745), «Зміцнення доходної частини місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання коштів в умовах соціально-економічних перетворень в Україні» (номер державної реєстрації 0115U007045), «Місцеве оподаткування в Україні: еволюція та перспективи розвитку» (номер державної реєстрації 0110U001907).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, опублікованими її автором науковими працями і авторефератом дає можливість стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються достатнім ступенем обґрунтованості. Це підтверджується структурою та змістом роботи, значним переліком узагальнених, систематизованих та опрацьованих автором наукових робіт з питань функціонування бюджетної системи та місцевих бюджетів України, розвитку місцевих бюджетів у зарубіжних країнах, а також великим обсягом проаналізованого статистичного матеріалу.

Автором дисертації чітко визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, які відповідають темі. Поставлена в роботі мета наукового дослідження, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці науково-практичних рекомендацій щодо підвищення потенціалу виконання

соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні, досягнута.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади визначення потенціалу виконання видатків місцевих бюджетів» розкрито економічну сутність соціальних видатків місцевих бюджетів, узагальнено теоретичні положення щодо управління потенціалом виконання соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності та обґрунтовано напрями бюджетної децентралізації в Україні.

У другому розділі «Оцінка виконання соціальних видатків місцевих бюджетів в Україні» надано характеристику рівня соціалізації місцевих бюджетів та виявлено диспропорції у формуванні потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів в Україні; визначено стан і тенденції виконання соціальних видатків місцевих бюджетів в контексті регіонального розвитку.

У третьому розділі «Напрями підвищення потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні» обґрунтовано науково-методичні рекомендації щодо раціоналізації системи фінансового забезпечення соціальних гарантій громадян; розвинуто методичні положення використання програмно-цільового методу планування соціальних видатків місцевих бюджетів та удосконалено методичний підхід до оцінки результативності реалізації потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів.

Роботу характеризує системність підходу до вирішення поставлених завдань, логічна побудова й аналіз причинно-наслідкових зв'язків. Висновки та рекомендації, сформульовані автором, є обґрунтованими, що підтверджується відповідними довідками про впровадження. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується публікацією основних результатів дослідження у наукових фахових виданнях, їх оприлюдненням на науково-практичних конференціях.

При підготовці дисертаційної роботи автором використано сучасну методологію наукових досліджень, що підтверджується застосуванням значної

кількості методів аналізу й обробки інформації, у тому числі: системного, діалектичних і формально-логічних, методу наукових абстракцій, економіко-статистичних методів, коефіцієнтний та трендовий аналіз, графічний та ін..

Зроблені дисертантом висновки являють собою логічно обґрунтований підсумок виконаної роботи, в повній мірі відображають основні положення проведеного дослідження та можливі результати їх впровадження у діяльність органів державної влади, які відповідають за формування та реалізацію потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів. Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації здобувача.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження

Результати дослідження, висновки і рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі Вознюк О.В., є достовірними. Досліджена автором наукова проблема базується на аналізі законодавчих та нормативно-правових актів з питань бюджетної й соціальної політики, міжбюджетних відносин, статистичних і аналітичних матеріалів органів державної влади, наукових працях провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Достовірність наукових висновків і рекомендацій підтверджена їх практичним упровадженням у діяльність органів державної влади, вищого навчального закладу, публікацією матеріалів дослідження в спеціальних наукових виданнях, виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукова новизна результатів дослідження

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які характеризуються науковою новизною і свідчать про особистий внесок автора у розвиток фінансової науки, що полягає у вирішенні наукового завдання - обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці науково-практичних

рекомендацій щодо підвищення потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні.

В роботі удосконалено методичний підхід до оцінки реалізації потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів з урахуванням циклічних умов економічної нестабільності на основі групування параметрів – індикаторів оцінки результативності та ефективності бюджетних видатків на соціальну політику, а також адаптації методу аналізу ієрархій для оцінки вагомості кожного параметру (с. 110-111).

Автором запропоновано науково-методичні рекомендації щодо раціоналізації системи фінансового забезпечення соціальних гарантій громадян на основі: запровадження соціальних стандартів із урахуванням завдань і показників місцевого розвитку, використання адресної фінансової підтримки громадян, забезпечення відповідності системи показників видатків місцевих бюджетів на соціальну сферу реальним потребам населення регіону, вдосконалення розподілу податкових надходжень на користь місцевих бюджетів для зміцнення фінансової бази здійснення видатків, забезпечення відповідності між змістом соціальних зобов'язань місцевих бюджетів та потенціалом виконання відповідних соціальних видатків, покращення планування інвестиційних програм місцевих бюджетів (с. 133-144).

Заслужують на увагу удосконалені методичні положення щодо використання програмно-цільового методу планування соціальних видатків місцевих бюджетів на основі визначення змісту та оцінки вірогідності ризиків невиконання соціальних видатків за окремими соціальними програмами та розробки заходів щодо їх зниження (с. 125-127).

В роботі удосконалено інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки стану та визначення тенденцій виконання соціальних видатків місцевих бюджетів з урахуванням регіонального розвитку за допомогою SWOT-аналізу, що може стати основою для визначення пріоритетів у використанні коштів місцевих бюджетів на соціальні цілі (с. 103-105).

В дисертації розвинуто теоретичні положення щодо управління потенціалом виконання соціальних видатків місцевих бюджетів в частині уточнення сутності понять «соціальні видатки місцевих бюджетів» (с. 169), «потенціал виконання соціальних видатків» (с. 38, 169); запропоновано власне тлумачення поняття «управління потенціалом виконання соціальних видатків» як адаптивного інструменту фінансового забезпечення досягнення пріоритетів соціального розвитку (с. 169).

Науковий і практичний інтерес представляє виокремлення характерних рис розподілу соціальних видатків між бюджетами різного рівня в бюджетній системі України та формування потенціалу їх виконання на місцевому рівні (с. 61-69).

У дисертації дістали подальшого розвитку напрями бюджетної децентралізації на основі оцінки розподілу соціальних видатків між бюджетами різних рівнів, зокрема зазначається доцільність передачі відомчих закладів соціально-культурної сфери у підпорядкування місцевим радам із закріпленням відповідних фінансових ресурсів (с. 133).

Слушним є акцентування автором на необхідності формування місцевого бюджету на основі визначених пріоритетів державної регіональної бюджетної політики, прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць, запровадженні середньострокового та довгострокового бюджетного планування (с. 70).

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і авторефераті

Результати дисертаційного дослідження опубліковано в 16 наукових працях, у тому числі одному розділі в колективній монографії, семи статтях у наукових фахових виданнях України, три з яких включені до міжнародних наукометричних баз; восьми матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій автора складає 6,45 друк. арк.

Автореферат оформлений згідно із встановленими вимогами. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертаційної роботи.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Практична цінність отриманих результатів обумовлена можливістю застосування розроблених у дисертації методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. Дослідження спрямоване на вирішення важливої практичної проблеми - підвищення потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні.

Наукові результати та висновки дисертаційного дослідження було використано Департаментом економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації в процесі підготовки пропозицій щодо удосконалення механізмів фінансового забезпечення соціальної сфери (довідка № 317/20-2016 від 25.02.2016 р.), Департаментом фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації при підготовці пропозицій щодо системи показників результативності виконання соціальних видатків місцевих бюджетів (довідка №3671/0/17-16 від 20.04.2016 р.).

Результати досліджень, що містяться в дисертації, використано в навчальному процесі Університету митної справи та фінансів МОН України при викладанні дисциплін «Бюджетний менеджмент», «Місцеві фінанси», «Соціальний захист громадян» (довідка № 16-37/01/718 від 07.06.2016 р.).

Зауваження та дискусійні положення дисертаційного дослідження

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в ході дисертаційного дослідження та їх практичне значення, слід відмітити деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження, зокрема:

1. У вступі до роботи, обгрунтовуючи актуальність дослідження, автор справедливо зазначає, що фундаментальні теоретико-методологічні засади використання фінансових ресурсів з метою виконання державою соціальних зобов'язань висвітлені у працях багатьох зарубіжних учених і наводить прізвища окремих з них. Проте у п. 1.1, де розкривається економічна сутність соціальних видатків місцевих бюджетів, не згадуються основні теорії державних видатків,

розроблені західною фінансовою наукою, не цитується жодної з праць зазначених зарубіжних фахівців.

2. У п. 1.3 доцільно було більш чітко узагальнити досвід зарубіжних країн щодо здійснення соціальних видатків з бюджетів локальних урядів. У підрозділі наведено багато матеріалу, який не має безпосереднього відношення до напрямку обраного дослідження, наприклад, характеризуються методи державної регіональної політики, права спеціалізованих державних органів у цій сфері, фінансування системи соціального захисту за кордоном (а не соціальні видатки місцевих бюджетів), розвиток житлового будівництва (а не видатки місцевих бюджетів на ЖКГ) тощо.

3. Потребує конкретизації запропоноване автором визначення «потенціалу місцевих бюджетів щодо виконання соціальних видатків» як спроможності місцевого бюджету виконати зобов'язання по забезпеченню визначеного рівня добробуту громадян, які проживають на відповідній території. Не зрозуміло, що автор розуміє під поняттям «спроможність місцевого бюджету» (с. 35, 169).

4. В роботі є низка тверджень, з якими ми загалом погоджуємося, проте вони подані без необхідного обґрунтування або підтвердження аналітичними матеріалами, зокрема щодо: недостатнього рівня видатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області в розрахунку на одну особу попри їх певного зростання (с. 65); неможливості місцевих бюджетів області впливати на соціально-економічний розвиток території внаслідок недосконалої структури видатків (с. 94); втрати значення цільових програм із-за відсутності їхньої глибини, низької якості розробки і незабезпеченості реальними фінансовими ресурсами (с. 125); відсутності системи взаємоузгодження стратегічних пріоритетів регіонального розвитку та загальнодержавного розвитку (с. 131) тощо.

5. У п. 3.1 дисертаційної роботи автор зазначає, що у 2015 р. в Дніпропетровській області було реалізовано 81 цільову регіональну програму, серед яких майже 25% складали соціальні програми. Проте детальної оцінки цих програм в роботі не проведено, а розглянуто лише Програму підтримки малого

підприємництва у м. Вільногірськ на 2012-2014 рр., що автор пояснює безпосереднім впливом малого бізнесу на «потенціал соціалізації місцевих бюджетів» (с. 128-129). Ми вважаємо, що дослідження мало би більшу наукову і практичну цінність за рахунок доповнення його детальним аналізом саме соціальних програм, що фінансуються з місцевих бюджетів.

6. У 3 розділі дисертації на с. 143 автор пише: «За прикладом європейських країн найбільш оптимальною для України консервативною моделлю соціальної безпеки гранично максимальне співвідношення обсягів соціального бюджету до ВВП пропонуємо визначити в межах 33-36% ВВП». Дана пропозиція подана без належного розрахунку і обґрунтування.

7. У 3 розділі дисертаційного дослідження доцільно було вказати, що саме із зарубіжного досвіду здійснення соціальних видатків місцевих бюджетів доцільно застосовувати в Україні. У висновках автор лише зазначає на необхідності «створення багатоканальної системи фінансування соціальних потреб громадян» (с. 170), не пояснюючі, які саме джерела фінансування слід залучати і якою власне повинна бути роль місцевих бюджетів.

Проте, зазначені зауваження не знижують наукового рівня дисертаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертація Вознюк О.В. являє собою цілісну, завершену, самостійно виконану, кваліфіковану наукову працю, в якій у результаті проведених автором досліджень, обґрунтовано теоретико-методичні засади підвищення потенціалу виконання соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні. Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають наукову новизну. Автореферат є ідентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають встановленим вимогам

За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

На підставі викладеного, зазначаємо, що дисертація на тему «Потенціал виконання соціальних видатків місцевих бюджетів за умов економічної нестабільності в Україні» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Вознюк Ольга Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного
економічного університету,
доктор економічних наук, професор

О. П. Кириленко

Підпис: О. П. Кириленко
Завіряю:
Зав. загальним відділом Тарашова Г. О.